СВОБОДА SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ — РІК XL. Ч. 124. Джерзи Сити, Н. Дж., субота, 28 травня 1932. — VOL. XL. No. 124. Jersey City, N. J., Saturday, May 28, 1932. THREE CENTS.

ВОКЕР ЗАКІНЧИВ СВОЇ ЗІЗНАННЯ

ВИРІКСЯ ВСЯКОГО ЗВЯЗКУ З ШЕРВУДОМ, ЯКИЙ ВЛОЖИВ ДО КАСИ ЗА ЙОГО УРЯДУВАННЯ 700,225 ДОЛЯРІВ.

НЮ ЙОРК. — Леґіслятурна комісія, яка вже другий рік розглядає надужиття в міській господарці, покінчила переслухувати мейора Вокера. Переслухання тревали два дні. Коли Вокер покидав вечером салю нарад, уже його не витали так голосно, як попередного дня. Але все ще було багато жінок, котрі ждали на нього й при виході обсипали його рожами.

Підчас переслухання приходило знову до ріжних терть між адвокатом Сібурі, котрий ставив допити, і Вокером, котрий відповідав. Сібурі хотів доконче видобути від Вокера точні вияснення щодо того, яким чудом міг його довірений, Росел Т. Шервуд, зложити до банку в часі урядування Вокера $700,225.52, з того половину готівкою.

На те Вокер відповів саркастично, що може хто докаже, що це його гроші, то він з приемністю їх сколектує. А далі перечив, будьтоби Шервуд платив за нього рахунки. Він казав, що час від часу він вирівнував деякі рахунки його жінки і сестри, але все те було йому звернене. Вокер теж твердив, що він не знає, де Шервуд перебуває.

Далі признався, що одержав від Дже. А. Сіста, фінансіста, звязаного з підприємством таксівок, $26,535.51 у бондах, не вложивши в цей інвестмент ані цента. Вокер каже, що не бачить у тім нічого нечесного, бо він перебрав на себе ризико й був би покрив евентуальні втрати цеї спекуляції.

Вокер теж заперечив, будьтоби побирав гроші на подорож до Европи від „Еквітебл Ковч Компані". Каже, що їздив за свої гроші, або своїх приятелів. Згодився на концесію для „Еквітебл Ковч Компані", бо думав, що в той спосіб увійде „свіжа кров" в комунікаційну систему міста.

ТАМАНІ ЗАДОВОЛЕНА.

НЮ ЙОРК. — По переслуханню Вокера одна частина зробила овацію для Сібурі, а друга Вокерови. Сібурі відповів на це з достоїнством, а Вокер підсміхався. З того не годні пізнати, як загал приняв зізнання Вокера. Але Тамані твердить, що Вокер вивязався добре, й що його популярність зросла.

ДОМАГАЄТЬСЯ РЕФОРМИ ЧАРТЕРУ МІСТА.

НЮ ЙОРК. — На відхіднім заявив Вокер леґіслятурній комісії, що адміністрація міста не домисує, бо чартер міста є перестарілий і вимагає основної зміни. І над тим повинна комісія думати, коли хоче допомогти містови. Бо досі, казав Вокер, комісія тільки підкопувала мораль урядовців і перешкаджала містови в урядуванню.

ВОКЕР ЗНОВУ БУДЕ КАНДИДУВАТИ.

НЮ ЙОРК. — Тамані Гол надіється, що Сібурі поставить внесення на усунення Вокера з урядовання та що ґовернор Рузвелт готов прихилитися до цього внеску. В такім випадку Вокер буде знову поставлений кандидатом на мейора при наступних виборах. Тамані певна, що його знову виберуть величезною більшістю голосів.

ЩЕ ОДИН ПРОЄКТ ДОПОМОГИ.

ВАШИНГТОН. — Демократи в палаті послів ставлять на припоручення Гарнера законопроект, яким домагаються призначення $2,100,000,000 на ліквідацію безробіття.

ДОМАГАЮТЬСЯ БІЛЬШЕ ПШЕНИЦІ ДЛЯ ГОЛОДУЮЧИХ.

ВАШИНГТОН. — Червоний Хрест подає, що потребуватиме цеї зими 40,000,000 бушлів пшениці більше ніж минулого року для роздачі між безробітних і голодуючих.

МОКРЕ МІСТО ГОЛОСУЄ ЗА ПРОГИБІЦІЮ.

БАЛТІМОР (Мериленд). — Місто Балтімор належить до наймокріших міст. І саме з нього вийшла на конвенцію републиканська делеґація, яка заявляється проти знесення прогибіції.

ЗА КРАСУ В ЖИТТЮ.

ІСТ ОРЕНДЖ (Ню Джерзи). — Місіс Томас А. Едисон каже, що коли буде більша краса по хатах, вулицях, містах і городах, то життя буде миліше й краще і тоді люди не будуть потребувати запиватись алькоголем.

ПРОТИ ПРОМИСЛОВОЇ АВТОКРАТІЇ.

НЮ ЙОРК.—Нормен Гепґуд, письменник і економіст, є того погляду, що найкращою формою правління є демократія, та що найкраще розвиваються такі демократичні краї як Англія, Швайцарія, Данія, Норвеґія, Швеція чи Канада. Промислова автократія не дає розвинутись демократії й пхає краї в сторону диктатур. Він каже, що такий деспотизм як у Росії можливий тільки в темній і політично нерозвиненій країні.

БОЖЕВІЛЬНИЙ ВЧИНОК МАНЯКА.

КЛІВЛЕНД. — Джейк Ґордон, літ 38, в приступі божевілля напав з ножем на вертаючі зі школи 8-літні дівчата й одній з них перерізав горло й вона померла, а дві інші тяжко поранив.

ЗАКАЗ ЗБІРОК НА РІДНУ ШКОЛУ.

Новоіменований сяніцький староста, Скварчинський, якого так „гарно" попрощав краківський „Напшуд" на відхіднім із Тарнова, виявив відразу своє „сердечне" відношення до Українців. Рік-річно відбувається в Сяноці коло церкви та на вулицях, притикаючих до церкви, на Великдень збірка на Рідну Школу. Цьогож року відмовив новий староста голові Кружка Р. Ш., котрий у нього в цій справі інтервенював, дозволу на таку збірку, мотивуючи це тим, що збірка перешкоджалаб акції для безробітних. Дивно, що тій „акції" не перешкоджують збірки інших народностей, а тільки — українські збірки. А треба додати, що акція для безробітних обмежується на тому, що кожного першого стягається урядовцям їх „добровільні" датки, які виносять нераз аж ½ відс. платні та крім того збирається місячні „добровільні датки" по всіх крамницях, а в заміну за те поміщується у вікнах крамниць афіші, що „той склеп зложив даток на безробітних".

ЯК УРЯДУВАВ ОДИН ПОЛІЦІЯНТ.

В окружному суді в Стрию відбулася розправа проти Михайла Форостини з Лугів Лисятицьких за злочин з § 81 к. з., доконаний цим робом, що нібито постерунковому Францішкови Ревізакови підчас його служби ставив опір насильним виступленням проти нього і вкусив Ревізака в палець правої руки.

Обвинувачений боронився, що постерунковий Ревізак бив його й інших приявних у хаті батька Миколи Форостини в часі урядування Ревізака, що побив його матір Фесю Форостина так, що вона аж зомліла, та що не може бути мови про якийсь опір в урядуванню.

Свого часу Феся Форостина внесла була проти Ревізака донесення про проступок з § 411 к. з. і ця справа була застановлена.

Отже на розправі вийшли подробиці, які виказали не тільки повну правдивість оборони Михайла Форостини, але теж повну правдивість обвинувачень Ревізака в биттю Михайла і Фесі Форостинів та інших людей. Свідки зізнали, що Ревізак не наслідком опору Михайла Форостини, але без причини, щоби вимусити признання до крадіжи дров, бив Форостину і його матір Фесю так, що аж сусідки, закликані переляканим Ревізаком, мусіли її відтирати. Крім того розюшений Ревізак бив ще й тих сусідів, що прийшли до Форостини з ділом.

Розуміється, що Форостину звільнено від усіх закинених йому вчинків, а зізнання свідків викликали прикре вражіння на судді й прокураторі та відповідну оцінку вчинку постерункового. „Укушення" в палець правої руки це була рана, яку Ревізак сам собі завдав, бючи Форостину.

СИНИ ПІДПАЛИЛИ БАТЬКА.

В селі Троянівці ковельського пов., в ночі на 19. квітня згоріло господарство Петра Іващука. Слідство виявило, що Іващука підпалили його сини — Петро і Яким. Причиною злочину були непорозуміння на тлі поділу майна. Звироднілих синів-паліїв арештовано.

В ПОГОНІ ЗА ТАЙНАМИ ПОЛЬСЬКИХ ХЕМІЧНИХ ФАБРИК.

Катовицька „Польонія" видрукувала депешу з Варшави, в якій говориться про сензаційне арештування агента одної з сусідських держав, який старався викрасти тайни продукції польських хемічних фабрик. У тім напрямі працював він на терені домбровського і горішно-шлеського району. Арештованого інж. Фокса перевезено до мокотовської вязниці. Подробиць згаданої афери „Польонія" не подає, бо з огляду на слідство судові власти не хочуть їх публікувати.

КОМУНІСТИ ЗДЕМОЛЮВАЛИ СУД.

У карному суді в Липську відбувалася розправа проти шістьох комуністів, обжалуваних у ширенню комуністичної пропаґанди в 9-му полку райхсвери. Головного обжалованого суд засудив на 3 місяці тяжкої вязниці, інших підсудних засудив на менші кари.

В хвилі, коли предсідник закінчив відчитувати присуд, засуджені зірвалися з місць з окликом: „Червоний фронт наперед". Рівночасно комуністи, що були на салі, кинулися серед великого гамору до суддейських столів. Колиж на сало розправ прибула поліція, між нею й комуністами вивязалася нагальна бійка, підчас якої демонстранти здемолювали судове уладження.

ВБИВ ЖІНКУ Й ЗАХОВАВ У СТАЙНІ.

Селянин Кипріян Ґрущинський з оселі Марцелі, конінського повіту, вбив свою жінку. Потім хотів затерти сліди душогубства й виніс трупа до стайні й кинув під коні. Наймит знайшов трупа зовсім строщеного. Ґрущинського судитиме наглий суд.

КРОВАВИЙ ДОЩ.

У цілій Тоскані, а головно в Фльоренції спостерегли цікаве явище т. зв. кровавого дощу. Директор місцевої астрономічної обсерваторії видав комунікат, у якому пояснює, що віючий від кількох днів африканський вітер розпорошив у повітрю великі маси дрібного піску з пустині.

НОВИЙ РАДЯНСЬКИЙ МОНОПОЛЬ.

Господарська Рада Радянського Союза видала зарядження відносно орґанізування державного торгу старими одягами. До 1-го липня має бути уряджено десять тисяч ссередків для купования старого одягу та черевиків. Державні варстати направлятимуть їх та продаватимуть населенню по поміркованих цінах. Варстати працюватимуть також для приватних осіб, які захотілиб давати їм одяг до направи. В такий спосіб держава має заробити в 1932 р. 48 міліонів рублів. „Ізвестія" повідомляють, що вже функціонують 53 таких централь старого одягу.

До цього можна додати, що большевицький уряд повертає таким робом у своїх невільників і решту реміснаків, що жили досі з вільного заробітку, та „увільняється цілком від буржуазного закордону". Треба сподіватися, що Літвінов виступатиме від тепер у Женеві в одязі Чапліна державного радянського виробу! (Укр. Бюро в Женеві).

НАПАД КОМУНІСТІВ НА ВЯЗНИЦЮ.

У французькому місті Вієн, де бурмістром є комуніст, прийшло до грізних комуністичних заворушень. Комуністи відбули віче й, получившися зі страйкуючими робітниками місцевих ткацьких фабрик, напали на недалеку вязницю. Заки наспіла поліція, комуністи дісталися на дах вязниці й почали зривати бляху, щоби цею дорогою дістатися до середини. Коли врешті прибула поліція, комуністи почали бомбардувати її камінням з вікон сусідних домів. Арештовано масу осіб і бурмістра зложено з уряду.

ТРАГЕДІЯ НАД ДНІСТРОМ.

Жахливі вісти, які йдуть знад берегів Дністра, відбилися уже голосним відгомоном у всьому світі.

На сторінках париського „Журнал-ю" оповідає Ж. Лондон враження зі своєї поїздки до Румунії, куди вибрався перед самим латинським Великоднем, щоби стрінути там усіх сміливих утікачів, котрі щасливо видерлися з пащеки смерти.

У захисті знайшов він мущин і жінок, старців та дітей, які просто божевільно радили тим, що цілю перейшли кордон, тобто щасливо перейшли Дністер. У більшости вони в такому стані здоровля, що для них конечна шпитальна опіка. Всі вони вважають себе вибранцями долі, бо хоч хорі, чи покалічені, то всетаки бодай вільними почуватись можуть. Буває, що, діставшись на територію Румунії, цей чи інший з них божеволіє з радости.

Лондон розмовляв у захисті з Микитою Буковином, що саме переплив Дністер з 6-літнім сином. У дорозі отримав дві кулі та вмирав. Жінку та малу донечку всадив у бочку і пустив на хвилі Дністра. Тепер допитувався неспокійно за їхню долю. На жаль, — як інформував Лондона директор румунської прикордонної сторожі — бочка затопилась. З усієї сімї тільки хлопець врятувався, бо старий швидко помер.

Мешканці захисту — хоч внутрішньо щасливі зприводу втечі — так фізично і духово вичерпані, що назагал роблять враження, немовби в них уже не було ніякої охоти до дальшого життя. Ось один, до краю змучений, лежить із замкненими очима, а на всі питання відповідає тихо: „Ви навіть не домірковуєтеся, що там діється".

ВКРАЛИ ФІЯКРА.

У Львові на Бернардинській площі біля каварні „Севіля" вкрали Ст. Скородецькому фіякра, запряженого в пару коней, вартости 1,500 зол. Поліція дізналася, що ті фіякерські коні купила Роз. Кацова в Дублянах. Поліцая, який прийшов відібрати вкрадені коні, Кацова вибила по лиці. Поліцай зранив Кацову легко багнетом. Коні й фіякра відібрали, а Кацову арештували.

ГРАБІЖ.

На мешканку хутора Захоровець, пов. Сарни, Катерину Остапчук, напали узброєні бандити, побили її й зрабували з комори 64 кг. сала і 80 кг. жита. Ограблена пізнала трох сусідів: Андрія Доминика, Степана Остряба і Миколу Зіму. За напасниками вислано погоню.

НЕБУВАЛО НАПРУЖЕНЕ СТАНОВИЩЕ НА ПІВНОЧІ МАНДЖУРІЇ

ЯПОНСЬКІ ВІЙСЬКА В КІЛЬКОХ НАПРЯМКАХ НАБЛИЖАЮТЬСЯ ДО РАДЯНСЬКОГО КОРДОНУ.

ШАНҐГАЙ (Китай). — З Манджурії приходять відомости, що там тепер утворилася ще небувало напружена ситуація від часу приходу Японців до Манджурії. Японські війська, переслідуючи китайських повстанців, наближаються до радянського кордону в трох напрямках: по ріці Сунґарі, по Східно-Китайській залізниці до стації Пограничная, що лежить біля Владивостока, і на захід від Харбіна. Це викликало велику активність та пересування радянських військ здовж манджурсько-сибірського кордону.

Тяговий та пасажирський рух на Східно-Китайській залізниці цілковито припинено, а залізниця тепер опинилася в руках японських воєнних і на ній перевозять лише японські війська та воєнні прилади. Головнокомандуючий японськими військами в Манджурії, генерал Ґанджо, вже цілковито переніс свій головний штаб до міста Харбіна, наблизившись таким чином до російського кордону. Японські війська тепер ведуть рішучий наступ проти повстанців Китайців, стараючись одночасно вгамувати повстання в ріжних напрямках.

НОВИЙ УРЯД ЯПОНІЇ.

ТОКІО (Японія). — Вже остаточно створено новий японський уряд. Уряд підтримуватимуть ширші кола населення та торговельно-промислові кола. До уряду увійшов також лідер японських фашистів, генерал Аракі, який був і в попередньому уряді військовим міністром.

Генерал Аракі заявив, що йому вже пощастило скріпити дисципліну в армії й він сподівається привести армію до повного ладу й спокою, який був порушений політикою уступившого уряду. Зокрема генерал Аракі заявив, що воєнна політика супроти Манджурії лишиться незмінною, хіба лише японська армія буде там більше активно „пацифікувати" повстанців та незадоволених з уряду незалежної Манджурії.

ХОЧУТЬ РОЗБУДОВУВАТИ ІНДУСТРІЮ В КИТАЮ.

ЛОНДОН (Англія). — Тут утворилася велика фінансово-промислова спілка з ріжних великих фірм для розбудови індустрії в Китаю. Нова спілка має пляни широко розвинути за англійські капітали й при помочі англійських фаховців індустрію в Китаю.

На початок ця спілка зложила капітал у квоті 110 міліонів долярів.

ПОРОЗУМІННЯ В СПРАВІ МІЖНАРОДНИХ БОРГІВ.

ПАРИЖ (Франція). — Після Англії також Франція та Італія підписали зі Злученими Державами договір про сплату тої частини міжнародних боргів, на яку президент Гувер оголосив у 1931 році мораторію. Ці воєнні борги названі три держави будуть сплачувати Америці на протязі 10 років.

Таким чином Франції не пощастило утворити один фронт проти Америки всіх держав, що боргують Америці.

КРІВАВІ ЗАВОРУШЕННЯ В НІМЕЧЧИНІ.

БЕРЛІН (Німеччина). — В Гамбурґу відбулися вуличні демонстрації безробітних та комуністів. Підчас демонстрації дійшло до бійки між комуністами та ґітлерівцями, що викликало великі вуличні забурення. Щоб утихомирити заворушення, поліція стріляла в натовп демонстрантів. Поранено 15 комуністів та одного поліцая. Таксамо в місті Дормут відбулися демонстрації, підчас розгону яких поліція арештувала 20 демонстрантів після того, як поранено одного поліцая.

В ріжних місцях Берліна також відбулися криваві сутички між ґітлерівцями та комуністами. Розганяючи ворохобників, поліція декого поранила й арештувала багато комуністів та ґітлерівців.

ҐЕНЕРАЛ ПЕРШИНҐ ПРОТИ ПРОГИБІЦІЇ.

ПАРИЖ (Франція). — Підчас вечері в Американському Клюбі бувший головнокомандуючий американською армією в світовій війні, генерал Першинґ, надзвичайно рішучо критикував прогибіцію, як джерело кримінальних злочинів та беззаконства в Америці. Він таксамо гостро картав тих політиків, які лише в особистих інтересах стараються підпирати прогибіцію, бо шукають голосів сторонників прогибіції.

Генерал уважає, що знесення прогибіції в Америці повинно наступити якнайскорше.

ЗНАЙШЛИ ЗАТРАЧЕНУ ОАЗУ.

КАЙРО (Єгипет). — Повітрова виправа в пустині Африки випадково знайшла в одній далекій і пустинній долині невідому оазу. Тубильці кажуть, що це давно „затрачена" оаза Церцура.

Виправа з літаків фотографувала місцевість і на фільмі побачила білу пляму серед дерев оази. При помочі збільшення фотографії пощастило зясувати, що ця „пляма" є ніщо інше, як оаза-селище в пустині.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.

Edited by Editorial Committee.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES; Three cents a copy		ПЕРЕДПЛАТА: Поодиноке число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2,00
Foreign and Jersey City Rates:		В Джерзи Сіті і Заграницею:	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$ 2.75

За оголошення редакція не відповідає.

З Канади належить посилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

Тел. „Свободи": Mongomery 5-0498. Тел. У. Н. Союза: Montgomery 5-1838.

Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

ЛІБЕРІЯ, ПОЛЬЩА Й ЛІҐА

В африканських пралісах є собі держава з бідним муринським населенням, але зі значними природними богацтвами землі. Це Ліберія, відома добре з інтервенцій ріжних держав, між іншими і з боку американського департаменту стейту, в справі припинення там торговлі невільниками.

Ліберія — це невелика країна, далеко менша від території, яку заселюють Українці під Польщею. Але про ту африканську землю пишуть часто. Ріжні фарисеї з міжнародньої арени навіть дуже бідкаються за долю муринського населення. А славна Ліґа Націй не то, що розглянула звірства в Ліберії, але навіть плянує назначити міжнароднього комісаря над урядом Ліберії, щоби в той спосіб взяти в оборону безборонне населення, по звірськи катоване. Вже навіть знаходять гроші на такі видатки.

Ота подія й інтервенція Ліґи Націй стрінулася з ріжними інтерпретаціями. Є такі американські часописи, які дають Лізі Націй велике признання за її становище, повзяте проти насильств, доконуваних над Муринами в Ліберії. Але знайшлись і такі часописи, як от „Филаделфія Рекорд", які підходять до фарисейства Ліґи дещо з іншого боку і пригадують Лізі між іншим і ті звірства, яких допустилася Польща над українським населенням, котрого Ліґа в дійсну оборону не взяла. Згадана ґазета згадує і за те, що й Злучені Держави інтервенюють у справі Ліберії, але, як каже, правдоподібно тому, що американські капіталисти заанґажувалися в Ліберії з грубими капіталами.

Ми, Українці, теж домагалися від Ліґи Націй і від культурного світа, щоби призначено принаймні міжнароднього комісаря для безпартійної обсервації того, що діється на українських землях. Та Ліґа не взяла того під розвагу. І не було такої сили, яка переважила би в нашу сторону, бо ті, що були заінтересовані нашими землями матеріяльно, були звязані з Польщею.

Та всежтаки можемо сказати, що жертви, які поніс наш нарід підчас „пацифікації", не пішли на марно. Ні не була даремна ота вся пресова й вічева протестаційна пропаґанда, яку поведено проти Польщі зприводу „пацифікації". Ми таки знайшли в світі прихильників нащої справи. І таки поширили її розуміння. А навіть і отсей редакційний голос „Филаделфія Рекорд" вказує на те, що треба нам далі йти тоюсамою дорогою, а згодом таких голосів буде більше, не тільки в Америці, але й у цілім світі.

Д-р Остап Грицай.

ТІНЯМ ІВАНА ФРАНКА

в XVI-ті роковини смерти (28. V. 1916.—28. V. 1932).

...Як я ненавиджу вас, добрі, щирі,
Що служите неправді, підлоті —
Чи служите у злій, чи в добрій вірі!...
Ні, ті, що в добрій вірі служать, ті
Ненависні мені в найбільшій мірі,
Як на рабі тім пута золоті.

Тюремні сонети, XXXIV.

Коли Франко в р. 1893 готовив нове видання своєї відомої збірки поетичних творів п. н. **„З вершин і низин"** (вона вийшла вперше весною **1887 р.**), то в передмові до неї він написав між іншим таке:

„Переглядаючи тепер ті віршовані листочки, між котрими так багато перед часом зівялого листя, почуваю разом і сум і радість. Двацять літ життя і праці — може не так пильної, не так свідомої й суцільної, якби треба було, та всетаки, смію сказати, подиктованої щирим бажанням загального добра й поступу, щирою любовю до рідного народа й Рідного Краю... Не один широкий розмах наївної думки, не одна блискуча надія — а які скромні здобутки! Та з другого боку потішає мене певність, що лід проломаний, що рух наш обще-народній, такий слабий, несміливий і несвідомий ще перед двацятьма літами, сьогодні став уже куди-куди не той. Помиляємося не в одному і тут і там шкутильгаємо й падемо інколи — ще й як погано падемо! — та всетаки сума наших сил більшає, сума здобутого нами здорового й чистого зерна більшає, сума доброго, братерського, теплого почуття по цей і по той бік більшає. І в тому радісному почуттю я сміло говорю сам собі, що тих 20 літ... хоч і не дали мені того, про що я колись зеленим хлопцем марив, то всетаки ані для мене, ані для мого Рідного Краю не пройшли марне" (І. Ф. „З вершин і низин", збірник поетичних творів 1873—1893, вид. д-ра В. Сімовича, Київ-Ляйпціґ, 1920).

Отак тому вже далі пів століття.

Та тепер спитаймо:

А з якими почуваннями доводилосяб Франкови дивитись на свої творчі досягнення, на свою ролю в минулому та на психіку власного народу і його життя, колиб йому було суджене дожити сьогоднішньої хвилі?

Але вперед, поки знайдемо відповідь на це питання, скажімо зараз, що йде нам тут **не тільки** про Франкові досягнення в ділянці чисто мистецької творчости. З цього погляду мав я вже на сторінках нашої „Свободи" нагоду зазначити нераз, що вся літературна діяльність Франка надто тісно звязана з його **соціяльно-визвольними змаганнями,** щоб могла бути осуджувана нами незалежно від цієї останньої. В моїй святочній статті про Франка тому два роки я вказував читачам „Свободи" на те, який то глибокий траґізм криється у творчости нашого поета саме тому, що невпинна залежність Франка від соціяльних тенденцій, кличів та громадянських інтересів узагалі не давала йому довго-довго змоги віддатися мистецькій праці всеціло, уподобнювати „фантастичні думи, фантастичні мрії" виключно **по ідеалам тонкої, артистичної краси.** І сам же Франко у своїй гідній уваги скромности та ясновидющій свідомости свойого творчого я підкреслював нераз, що багацько, аж надто багацько, доводилось йому працювати для потреб злободневної хвилі, що іноді не вільно йому було слухати благаючого голосу ненароджених дітей його дворчої душі, та що ні йому, ні його товаришам та однодумцям по преважкій каменярській праці — як кажеться в їх безсмертнім псаломі —

Слави не буде.

Словом — дослідникови Франкової творчости треба в першу чергу оцінювати її по моментам **духової обнови громадянства,** викликаної нею, бо мабуть і сам Франко, роблячи нині підсумки своєї колишньої ціложиттєвої праці, спитавсяб у своїм завзяттю передовсім:

Чи йде український народ у мандрівку століть з печаттю мойого духа, духа сміливого каменяра й вічного революціонера? Чи згинув уже в українськім народі той вавилонський раб, що нікчемним псом лиже ту катівську руку, яка його бе?

Бо коли вже мусимо погодитися з тим, що великанський скарб ґеніяльного таланту Франка роздрібнювався водно на принагідні шматки і шматочки по потребам безпросвітної галицької буденщини, то одно мусимо підзначити притім як блиск жевріючого вогню в тій, дещо нагальній розбіжности творчої праці поета: а саме **несхитну ненависть його до всякого рабства в народі.** Таврував уже те українське рабство, ту безсоромну услужливість смертельним ворогам народу зі сторони нетямучих „лакеїв з кокардами на лобі" і Шевченко, проклинаючи іноді власне громадянство „скаженіючим, навісним людом", проти нікчемности якого треба би хіба серця з твердої „дулевини". Але навіть у Шевченка не зустрічається рабських типів, розмальованих поетом так усеціло, такими вражаючими рисами, в такій наготі їх моральної нікчемности, як саме у Франка. Хай же чужинецькі критики і кажуть нам, що такі й такі інші поеми нашого поета це не чиста, натхнена заземними Музами поезія, а така собі **соціяльна педаґоґія для широких мас,** — ми, українські земляки Франка, саме сьогодні почуваємо найкраще, яка великанська вага тої соціяльної педаґоґії в його творчости, якої одним розділом ось поетова пісня про раба. І коли що ми повинні були винести з творчости Франка принайменше упродовж шіснацятьох років після його смерти, як трівкий моральний капітал в нашу боротьбу за незалежність Рідного Краю, то саме ту його вогнисту ненависть до нікчемности раба, що „в злій чи в добрій вірі" служить неправді й підлоті. В злій чи в добрій вірі, каже поет, ба, йому раби по добрій вірі більш ненависні, ніби ті „золоті пута", що скручують рабові руки. Із кривавим глумом таврував він галицького раба, співаючи йому пропамятну пісню:

„Послухай, сину, що премудрість каже:
Коли два стільці маєш до вибору,
Тут користь власну, тут святу льояльність,
То на обох старайся разом сісти.
І будь неначе те теля покірне,
Що ссе дві мамі за свою покору..."
(1881)

Рабська льояльність до ворогів — це взагалі чи не найголовніша тема Франкової сатири за ввесь час його поетичної творчости. Він підхоплює ту нікчемну льольність галицького рутенця до ляцького пана, до австрійського уряду, або, якщо він москвофіл, до російського царя, особливо в колах тодішніх інтеліґентів, і з тою спасенною безоглядністю, з якою поет оголює душу раба в поемі **„На вавилонських ріках",** розмальовує Франко підлоту благоносної льояльности в її найріжніших типах і репрезентантах. В сатирі **„Дума про Наума Безумовича" (1878 р.)** бичує поет своїм глумом славетного москвофільського наймита, Івана Наумовича, за його льояльну промову в парляменті в користь 100-міліонового податку на військо. Правда — Франко яскравими барвами розмальовує нужду нашого народу за австрійського цісарства в Галичині, яка властиво не повинна би дозволити галицьким послам співати пісню льояльности. Адже

„...В нас хати — свинячі кучі,
А церкви мов обороги,
Люд живе в нас лободою,
Аж му пухнуть руки й ноги,
В нас Жиди друть на горівку,
Ґрунт за лихву ліцитують,
А Ляхи ще нашу мову
І наш обряд геть нехтують..."

Але рутенський депутат тої епохи думав про це менше більше так, як думає нині в Галичині **рутенський біскуп Хомишин про потребу льояльности супроти Ляхів саме з огляду на те все, що з нами ляцькі кати творять:**

„...Ми досить уже терпіли,
Така була воля неба,
Та протерпимо ще більше,
Коли того буде треба.
Бо терпіти і коритися
Того нас батьки навчили,
І як треба — мем коритися
І терпіти й до могили..."

Справді — яка просто стращна анальоґія до нашого часу! Хай нас чужинецькі кати бють, катують, друть з нас живцем сему шкіру, — в нас в кожен час знайдеться нікчемний, мерзавий раб, усе одно, чи він Наумович, чи Твердохліб чи Хомишин, і стане вам проповідати гнилу льояльність і то як богоугодне діло. Добре, аж надто добре знав нашу психіку наш великий поет! Як кажеться в іншій сатиричній поемі Франка, а саме **„Ботокуди" (1880),** де Франко так безпощадно глумиться з безпросвітних нездників в тодішній Галичині:

„...Ми льояльні! Ми за волю
Шабельками не махали, —
Що дали — ми брали смирно,
Ще й у ручку цілували.
Ми тверді, бо мов скала
Стоїмо на вірі ґрунті,
В вірі вся будучність наша,
А не в вільнодумнім бунті..."

І подібно висловлюється поет про підлоту льояльних махерів і в цілім ряді інших сатир, ось як нпр. у відомій поемі **„Мандрівка Русина з Бідою" (1893),** де між іншим буковинські льоялісти піймали отакого облизня:

„...Ой, світику,
Ми робимо політику
Покірненько, як той трусь,
Спасаємо бідну Русь..."

Покірненько, так, як нині ундівські льоялісти спасають Галицьку Україну в чемненьких „розмовах" з Голуфками та Єнджеєвічами і у своїй безпримірній безумности докладають усіх сил, щоб допомогти ворогам провалити нашу справу в Женеві! — Але наперекір усім руїнницьким змаганням нинішніх Безумовичів і Ботокудів в нас, Франко зміг би написати й сьогодні, що сума наших сил більшає. **Це сума тих сил, що горять змаганням визволити Рідну Землю не льояльністю, а зброєю. Вони ростуть, орле сизий, батьку** наш, **Іване! І горить на чолах** борців **печать революційного** духа **Твойого!**

ІВАН ФРАНКО
Уродився 15 серпня 1856 — Помер 28 травня 1916.

Ніякий культурний нарід не може обійтися без шкільного Товариства, яке в національній державі стає клітиною державно-освітного апарату, а в мішаній — доповнює її занедбання чи недогляди в освітній роботі. — Скількиж більше значіння для бездержавного українського народу має „Рідна Школа" в старому краю! Памятаймо на це!

Даймо змогу „Рідній Школі" в Старому Краю наладнати широку постійну мережу станиць рідного національного виховання на українських землях.

В. Будзиновський.

ПЕРШІ СТРАЙКИ В ГАЛИЧИНІ

(З моїх спогадів).

(2)

Поза Львовом всі ґімназії були тоді виключно польські. Фінансовий плян видавництва опертий був на добровільних жертвах ґімназистів. Трудноші, які протиставились розпродажі друків по селах, були тоді непоборні, отже видавці рішилися брошури розкидати по селах задармо. В пляні було тільки частину накладів розпродувати між інтеліґенцією, щоби бодай трохи відбити на кошти накладу дальших книжок. Нафастива, нічим неоправдана конфіската першої брошури „Про віча", вбила ціле видавництво. Коли сконфіскували повторення вічевих резолюцій, пропущених вічевими комісарями і цензорами газет, то тим певніше сконфіскувалиби брошуру про страйки.

Пропаґанда рільничих страйків могла би була розпочатися щойно по заснованню радикальної партії в 1890. р. Цензура і жандармерія далі унеможливлювали ту пропаґанду. Також не треба забувати, що від пропаґанди якоїсь ідеї до її здійснення дорога буває звичайно дуже далека, тож селянство далі про страйк нічого не знало.

Якби в Галичині був тоді промисл, то були би й страйки промислових робітників. Вісти про страйки в промислі, розходячися по селах, поширювали би й між селянством ідею страйку. Та в галицькім промислі страйків не було, бо в 1880-тих роках промисл в Галичині щойно кільчився. Більша сила робітників-зарібників гуртувалася тільки в кількох копальнях нафти і в літнім будівельнім сезоні в підміських цеґольнях і міських будівлях. В інших підприємствах, шумно називаних „фабриками", робило по кілька, найбільше кільканацять робітників — принагідних зарібників. Поза цим галицький „промисл" був лише сумою дрібних ремісників. Їх робітники, хоч дуже лихо платні, про страйки не думали, бо кождий з них ішов до того, щоби також стати самостійним „майстром" і боявся, що своїм страйком сам підвищив би плату свому будучому робітникови.

В 1880-тих роках у Львові вже було пару невеличких промислових підприємств, в котрих нуждення платня виправдувала би страйк, в котрих страйк був би технічно можливий і мав би вигляди на успіх. Хиба була в тім, що не було кому піддати робітникам гадку страйку. Ще менше було таких, що мали би змогу і уміли би страйк зорґанізувати. Коли я, молодий студент, причалив був до робітничого руху (1887—8), то пару соціялістів було між українськими і польськими студентами, та вони ніяк не вміли попасти на стежку „в горах", себто до того пролетаріяту, про який заєдно говорили і для якого щиро хотіли процювати. Соціялістів між робітниками у Львові я знав особисто всіх щодо одного. Було їх всього навсього шість! Саме ті інтеліґентніші пролетарі-соціялісти працювали в таких професіях, що не мали приступу до робітників, в професіях, де був потрібний і можливий страйк.

Кожда політично відстала суспільність, яка сотні літ жиє в чужинецькім ярмі, і тої дрібки політичних свобід, які має, не виборола собі сама, є поганим ґрунтом під засів нових політичних ідей і для нових боєвих кличів найгіршим засівним тереном є селянська верства народу. Нові думки, сіяні на такім ґрунті, дуже тяжко кільчаться і дуже поволи дозрівають. Всякого, що перший кине якусь, політично відсталим народом ще невипробовану думку, в першій хвили висміють як божевільного, або, здвигнувши раменами, скажуть:

„Це не на наші відносини. Це над наші сили. Ми тим лиш собі самим пошкодили би. Ми тим лиш скріпили би наше ярмо. Ми тим доріз алисьби". І т. і.

Такою політично темною і до політичного життя невишколеною суспільністю була українська суспільність в Австрії. Між новими зернами, які на нашій народній ниві кільчилися дуже поволі, була думка страйку людей, яких працю по нелюдськи визискували галицькі обшарники. Ще три роки перед загальним рільничим страйком ніхто в Галичині не вірив, що такий страйк був би мислимий; мало хто вірив рік перед страйком.

Як то тяжко у деяких народів приймаються нові для нього ідеї, хоч іншими народами вже давно випрактикувані і засвоєні, показує брошура з 1896-го року „Страйк чи Бойкот?" В тій брошурі на сторінці 3, в рядках 17—21, автор не радить страйкувати наймитам у багатих господарів,

„бо тільки наймити втратили би службу".

На тійже 3-тій сторінці в рядках 8—11 від долу стоїть:

„А вживати страйку до боротьби з двором також нінащо не здасться, бо застрайкує одно село, то пан спровадить собі слуг і робітників з другого села і справа скінчена".

Коли ця брошура висказується проти страйку як способу для підвищення заробітної платні, то зате промовляє за бойкот у національно-політичній боротьбі. Так думав тоді майже загал української інтеліґенції, отже та брошура не була би цікава, якби не те, що її видала редакція радикального часопису „Громадський Голос".*) Цікаве ще те, що редактором „Гр. Голосу" був тоді Іван Франко. Найцікавіше те, що цю брошуру проти рільничих страйків написав не хто інший, як самий Іван Франко!

Так то ніхто не вірив у можливість хлопського страйку лиш один одніський рік перед першими страйковими ластівками (в Рудеччині, Борщівщині, Коломийщині і на Буковині), і перед великим страйком, який захопив зареєстрованих 499 громад в 29 повітах Галичини!

Ще більше, як брак пропаґандистів ідеї страйку, як брак орґанізаторів страйкової боротьби, як дуже поширений брак віри в можливість аґрарного страйку, страйкову пропаґанду обезсилювало протистрайкове завзяття державної влади в Галичині. Хоч австрійський закон цілком виразно і недвозначно позволяв страйкувати, то в Галичині державна влада безправствами унеможливлювала всякий страйк. Вона також унеможливлювала протизаконними способами всяку аґітацію за страйк, всяку пропаґанду страйкової ідеї.

В Галичині вся влада була в руках польської шляхти. Намісником краю все був якийсь польський вельможа, звичайно якийсь ґраф або князь. На чолі всіх урядів і старостами повітів були шляхтичі, або люди виховані в старопольській шляхотчині. Таким способом всі уряди в Галичині догоджували шляхоцьким обшарникам і пильнували їх інтересів. Ці уряди дістали від цісаря Франц Йосифа неписане право безкарно ломити закони. Де це було потрібне для галицького пана, там урядник накручував закон у панську користь. Як закон був заясний, щоби його перекрутити і пояснити навиворіт, то урядник ломив закон, доптав його ногами. І закони в користь страйку державні урядники ломили, звертаючи їх проти страйку і проти страйкарів.

(Дальше буде).

*) „Хлопська Бібліотека" І. Страйк чи Бойкот, ціна 2 кр. Львів 1896. Накладом редакції „Громадського Голосу", сторін 8.

ЛИСТ УКРАЇНСЬКОГО СЕЛЯНИНА З РАДЯНСЬКОЇ УКРАЇНИ.

11 березня 1932.

Здрастуйте, Дорогий і Щиро поважаний брате Д.... Шлю тобі свій братський привіт і бажання тобі найкращого на [illegible] Дорогий брате, я отримав від тебе листа, за який дуже вдячний і на нього відповідаю. В свому листі з 11 лютого ти питаєшся про свою жінку Надію. За неї будь спокійний, бо вона вже зрадила [illegible]. Ти знаєш, за останніх 3-4 роки нарід так розпустився й розсобачився, що я не можу собі навіть описати всього. Та ти не звертай на це уваги, бо годі самому зарадити всьому. Нашого народу вже ніхто не приведе до порядку й закону. Я тебе прошу, дорогий брате, не лишай мене самого сиротою, а посилай мені листи. Я знаю, що я тобі більше пишу ніж інші брати та сестри. Отож і ти не забувай мене та пиши частіше, бо я завжди дуже радий мати від тебе вісточку.

Я знаю, що я краю серце твоє, коли пишу тобі про твою дружину. Та тут нікого не винувати; сталося так, а не инакше, бо в нас такі обставини. Винувати тих, що не дали їй пашпорту виїхати за кордон. Я писав тобі колись, щоб ти не висилав її сюди, й не помилився. Людина нашого часу, як та лозина, що вітер хилить, куди хоче. Ти, брате, не болій своїм серцем, а поволи пережий усе й заспокійся. Тільки даремно ти прислав її сюди, а тепер, хочби її взяв знову до себе, то ніякої тобі користи з неї не булоб. Я чув, що ти сам хочеш приїхати сюди на час. Не раджу тобі цього робити, бо попадеш в Архангельськ на заслання. А за неї я тобі більше не буду писати. Вона вийшла замуж за хлопця...

У нас у селі нема ні курки, ні качки, ні свині, ні корови. Лиш одні голодні люди лишилися. Ще вчора влада обібрала всіх людей і забирали все, навіть з хати. Вимели в людей все, як мітлою. Навіть газом виганяли зі своїх хат, хто не хотів уступитися, або віддавати те, що забирали. Осталося в людей лиш те, що було на них. Ось правда, якої ми добилися. Колиб не бараболя та буряки, то вже не булоб нічого до їдження. Та мабуть і це скоро заберуть. Хочуть нас усіх загнати в комуну, а ми знаємо, що це на нашу погибіль. Тут голод панує скрізь, бо вже тепер половина народу сидить без хліба. Більшість лише чекає смерти. Кожен ходить як сам не свій. Кождий такий задуманий, такий зажурений, кожен щось думає про себе й видно, що в ньому в середині щось кипить і буриться та треба стримуватися до часу. Тато наш живий і здоровий, але часто плаче, що так тяжко жити на світі стало. Мені ще щастить час від часу добувати хліб. Я добре знаю злодіїв, що приходять його винюхувати та забирати, а також вмію ховати. Ось брат М... часто сидить без хліба, а членам колективного господарства ще гірше.

Листи мені пиши на адресу... а не на..., бо до мене приходять від тебе листи всі розірвані. Та не пиши нічого також, щоб не повиснути на гиляці. Брат Т... жиє, як вже не на гиляці.

У нас зима була холодна, але суха. Морози великі, а снігу нема. Будови всі старіються та валяться, а шляхи такі, що й нема що казати. Дорогий брате! Влада нас так тисне, що вже далі не можна видержати. Людей замикають до зимних будинків й по три дні та більше тримають там без води й їдження. А коли, мовляв, хочеш їсти, то вступай до колективу. А народ бачить, що там нема добра й тому стримується від колективів і став проти того стіною, а влада за це переслідує та грабує невинних людей.

Ну, бажаю тобі доброго здоровля, лишаюся твій брат... Чекаємо всі божого суду над нашими гнобителями.

Д.

НОВІ КНИЖКИ.

СЛІДАМИ МАЗЕПИ.

„Червона Калина" у Львові видала ще одну прецікаву книжку з серії своїх історичних видань. Це „Книга Четверта" з циклю „Франція й Україна. Студії про французько-українські взаємовідносини в минулому". Називається ця нова праця: **Ілько Борщак. Великий Мазепинець Григорій Орлик, генерал-поручник Людвика XV-го (1742—1759).** З невідомих документіт з 7-ма тогочасними ілюстраціями. Львів, 1932. Вісімка, 208 стор. + X.

В цьому новому творі шановний автор розкриває перед читачем ще одну сторінку прецікавих його дослідів над добою Мазепи, а зокрема про діяльність Мазепинців. Своїми працями І. Борщак мало знану в українській історії постать Пилипа Орлика, гетьмана України, що вибраний був по Мазепі на гетьманство й прожив довгі роки на еміграції, ведучи неустанну дипльоматичну боротьбу за права й незалежність України, підносить на рівень найбільших українських державних мужів-героїв. Спеціяльно в названій тут праці автор спиняється над діяльністю сина Пилипа Орлика, Григора, який при життю батька пособляв йому в дипльоматичній роботі на користь України, а по смерти батька гетьмана-еміґранта сам вів широку дипльоматичну акцію при французькому королівському дворі, а через нього й в інших державах.

І. Борщак у приступній формі описує початки дипльоматичної праці Григора Орлика на користь української справи. його листування з батьком та з ріжними тодішніми політиками Европи й правителями держав. Чим далі, тим ширше й глибше розвивається акція Григора Орлика та його батька й довгі роки питання визволення України зпід московської окупації залишається питанням біжучої політики Франції та інших держав. Лише несприятлива ситуація в самій Европі не дала можливости державам-приятелям українського народу та сторонникам української самостійної держави помогти Україні в її тяжкій боротьбі з московською окупацією.

В книжці подано багато матеріялу для характеристики тогочасного становища української справи в самій Україні, а також у міжнародній політиці. Яскраво змальовано, якою павутиною московського підкупства, інтриґи, брехні й фізичного насильства над українськими активними еміґрантами Москва обплутала була всю Европу. Перед читачем проходять картини минулого, яких копію ми знаходимо в сучасному. Тому часами здається, що читається не давно минулу добу, а описи сучасних подій.

Надзвичайно цікаві численні листи з переписки гетьмана Пилипа Орлика зі своїм сином Григором, з котрих видно, з якою великою пошаною й любовою ставився син до свого батька, а батько до сина. Це цінний зразок батьківсько-синівських взаємин, де й кревність і товариськість та глибоке розуміння один другого, а також спільність ідеї боротьби за рідну батьківщину сплелися в один чудовий, гармонійний вінець.

По прочитанню книжка лишає глибоке враження й повну уяву про велитенські змагання наших предків за українську державу, а також дає зрозуміння, наскільки українська справа є справою европейської й навіть світової політики, в звязку з якою вона може розвязатися так, чи інакше.

— Чому ти, Івасю, взяв тісточко? Чи ти не чув, що я говорила: ні — як ти просив?

— Бо тато говорить усе, що як жінка каже ні, то це значить: так.

IVAN FRANKO.

By Waldimir Semenyna.

We think of the month of May as the month of blossoms and nature's rejuvenation without giving hardly any consideration to the life cycle of the things around us; we may pause to consider last autumn's faded leaves which added so much beauty and charm to a tree but how many pause to consider the roots of that tree, the source of nourishment for that magnanimous organization of cells. In nature these nourishing roots of an organization, whether it be a tree or a nation, or anything where life is at stake, play such a basic part that due to their importance the everage person takes them for granted and ignores them as such.

One of such main roots of nourishment for the Ukrainian nation are the works of Ivan Franko who died that others may live. His works, although Ukrainian in origin, are universal in character, and with their ideology place him among the outstanding figures in the world literature. It is an ideology of truth above all, of self-sacrifice for the goal of truth, as expressed in his poem "Kameniari":

"And thus we go ahead in body one united
But that almighty thought, that infant of the [brain;
What if we all are curst and by the world con- [demmed!
We're breaking through that wall to free the [truth we've sighted,
That happiness may come — when none of us [remain."

To appreciate better the sincere character of the man and his works, it is necessary to know something of his life.

Ivan Franko was born August 15, 1856, in Nahuyevychi, Western Ukraine (now under Poland). Of humble parentage, he showed a talent in his younger years. At the age of six he was sent to school where in two years he learned to read Ukrainian, Polish and German, besides gaining a sound knowledge of arithmetic. Although he did not like school work, he always managed to be at the head of his class, thanks to his prodigious memory (in the lower gymnasium grades he memorized the "Kobzar," the complete poetical works of Shevchenko). In 1875 he entered the University of Lviv and in 1877 he was arrested on the basis of a letter from Drahomaniv, Franko's inspirer who lived in Switzerland and who advised the Ukrainian academic youth to cherish the native tongue in contradiction to the gaining Russian influences among the elders. The nine months he spent in prison were months of torture; living among other prisoners, he noted on scraps of paper the experiences of other men and his own poems, for which reason he was transferred from cell to cell.

Once out of prison he was ostracized by the elders and friends. This was a very severe blow to him, a blow which was compensated to a great extent by the sincere interest taken in his work by the Ukrainian youth in whose rank rose the fiery spirit of the last Ukrainian struggle for independence. In March 1880, he was arrested again on another trumped up charge in connection with the trial of the sisters of another Ukrainian patriot, Pavlyk. After three months' detention in prison he was acquitted and, under police escort, was led on foot to his home town. This transport from prison to prison was, as mentioned in his autobiography, the haviest moment of his life. Drenched to the skin by the rain while being led home, he came down with a fever and, after a week of rest at home, went to Kolomyia with the intention of seeing a friend of his. There he lived through a frightful week in a hotel where he wrote a novel "On The Bottom," sent it to Lviv with the only money he had and lived for three days on three cents which he found on the bank of a river, then spent a day and a half in the hotel room with a raging fever, resigned to meet his end, where he was saved from starvation by one of his friends.

In 1880, he reentered the University of Lviv to finish his studies. From his gymnasium days, he worked incessantly throughout all his years. In the summer of 1889 he was arrested for the third and last time. (Under Austria-Hungary the province of Galicia had a seym which was controlled by the Polish nobility and, to frighten the Ukrainian population from voting for the so-called "radical" candidates, wholesale arrests were instituted among the Ukrainian students and patriots). Again, after three months of detention, he, with the rest of the innocent victims, was released because this time the government could not even trump up a charge.

The years of 1892—1894 Franko spent in preparing for his doctor's degree which he obtained in Vienna. In 1895, even though recommended by the faculty of the school, the ministry of education refused to accept Franko to fill a faculty vacancy in the University of Lviv, basing the refusal on his "political past."

The following years Franko spent in constant literary labor, gaing more and more recognition and popularity among his fellowmen. But in 1908 a sudden attack of his illness began to show its effect, leading to the loss of the use of both of his hands. Handicapped as he was, he kept working to his very last.

Franko died May 28, 1916.

The works of Franko are too voluminous to be even generalized here. His interests were so varied that it is hard even to try to vest him with any definite character. One thing is certain; no matter what he did, the results of his work are felt by the Ukrainians to this day, whether it be in literature, journalism, social science, or what not. His writings have a power of moulding life out of clay, of putting action into drowsing beings, and spurring youth to a common goal of love and understanding, — in short, a creative power.

Born of a people who at first failed to understand him, which led the man to a great spiritual struggle, he remained loyal to cause touching us all; the right to live a life worth living. This legacy of the goal for a life worth living he left to the young Ukrainians throughout the world. This legacy is the principle for which we are striving every day.

In the field of the Ukrainian strugle for independence, we find in Franko a fighting prophet. Being a son of the Ukrainian peasantry (his father was a blacksmith), which for centuries struggled to throw off the foreign yokes, he saw in that people a servant which he depicts in his poem "Naymit" (servant or hired man) written during his first university years (October 1876). Franko pictured that naymit as a man with a song upon his lips and with a soul of a child; *and in that song which sprung from that beloved Ukrainian soil, he sees the power which saves the peasant from annihilation*:

And in that song he finds a pal who not allows
Adversity the upper hand.
That song is but the dew which during summer [heat
Revives the fading plant,
That song—the herald of an awful thunder reign
Which is from distance sent...
In centuries of great affliction him did save
His love of native field:
His children perished by the thousands in a [grave
Yet he lived through it, did not yield.
With this great love he's like that Titan of the [Greeks,
That earth's unconquerable son
Who, being thrown, regains what he had lost [and seeks
To finish what he had begun.

But Franko sees the potential power of this ploughman and advises:

Plough on, plough on, keep ploughing, you [colossus, bound
In darkness, misery!
The gloom will fade, your shackles falling to [the ground
Will make the troubles flee...
You will defeat, destroy that shell of prejudice;
On your redeemed soil
You'll plough again: the master of your home [you'll be
The master of your toil.

But the road to justice is not a path of roses because, as Schevchenko said, justice is a whimsical woman who has to be conquered by force and as such requires a great deal of sacrifice. Franko realized that, after his first arrest in 1877, and in his "Kameniari" (stone workers or road builders), written in 1878, presented the trials of the pioneers building the highway of progress in order to reach truth or justice.

Just like the roaring falls, or wild stampeding cattle
Our hammers thundered as we strived and worked [with zest,
And inch by inch for every foot the men did battle,
Although the chips did more than on bescar and [nettle;
We moved ahead for naught our progress could [arrest.

We all knew well our work would gain no recogni- [tion,
Nor even be remembered for the blood we shed...

And that our angry kin and friends and many [others
Are cursing us, our thoughts, and our redeeming [life.

And knowing it, our souls with pain were often reeling,
Our hearts were rendered and our bosoms choked [with grief.

It is only the determination, the firm conviction of the Kameniari in the ultimate success that keeps them pounding at that most stubborn wall of ignorance, believing that

We'd build a hardly highway over which the flower
Of hopes and good would come into this world—and [must.

After his second unjust arrest in 1880, we find him afire with a firmly established goal; we find in his words the spirit which drew the Ukrainian youth with such force into the ranks of the kameniari. The spell that the new spirit in his "Eternal Revolutionist" had over the younger generation may be seen by the spirit of the music of that poem composed by Lysenko and Ludkevich. The "Eternal Revolutionist" is the soul of the kameniari:

Soul that body spurs to action,
Progress, freedom, satisfaction.

It is the spirit which no power on earth can subdue:

Etern'l revolutionist!
Knowledge, freedom, thought and spirit—
Will not let the darkness near it,
Won't be shackled by a mist:
Evil ruins fall asunder,
By the lava buried under:
Where in world is there such power
Which could keep it in its bower,
Could extinguish, could delay,
This oncoming dawning day?

Written in 1880, the "Eternal Revolutionist" has fed the energy of two generations and will be the hymn of many Ukrainian generations to come.

The culmination of Franko's expression is his poem "Moses," written in 1905, at an age ripe with reflection. The poem depicts Moses leading his people out of bondage to the Promised Land. Knowing the life of Franko, one cannot help but visualize him, as that Moses.

For forty years did Moses wander through
That desert in a halting line,
Before the people of his tribes came near
The boundary of Palestine...

For forty years their prophet spoke to them
About that promised fatherland
But all the greatness, beauty of his words,
Were lost among those grains of sand...

But losing faith, in time, the people cried:
"It is not true, the prophets lied!
In desert we have lived and here must die;
How long, then, shall we wait and why?"

It is this doubt of the people in their leaders, fed by agents of discontent and ignorance, that brings about the materialistic reaction in opposition to the idealism of a call—

Words of that promised and wonderful land
To them is just a fairy tale;
The meat of their herds and butter and cheese
Is all the favor they will hail...

Now Dathan and Abiram hold the reigns
Through discontent, in which they breed,
And to the prophet's words their answer is:
Our goats are hungry and in need!"

Not only that, but to lead a multitude one may as well be prepared for insult and degradation from those to whon a common goal is nothing but a maniac's whim.

And at the meeting of the Isra'lites,
With honors paid at Baal's knee,
The noisy Dathan managed to obtain
From them the following decree:

"Whoever makes prophetic claims and then
Talks nonsense, which he deems it wise,
And promises the unenlighten'd mass
God's anger or some paradise;

"Who dares to preach rebellion and unrest,
To urge the people from their way
And beckons them beyond unfriendly hills
Where ruin gapes and looks for prey,

"He, as example to the rest of them
Who have from reason been dethroned,
Shall be without a hearing guilty found
And by us all bespat and stoned."

That was the lot of Franko through the major part of his life, and even today there are some who cannot and will not understand the task of our Moses, who cannot understand the supreme love of a man for his people:

"Oh, Israel, if you but only knew
What's taking place within my heart!
If you but knew, just knew my love for you,
A love that has no other part!

You are my kin, you are my only child,
You are my honor and my fame,
In you now rests my soul, my future life,
And beauty, nation, and my aim."

This love for his people, for all people, is prevalent throughout his life and his works, although at times of despair his soul, in anger, cried out declarations which, sharpened with his keen satire, made many people protest. Fundamentally those people were at fault; it was a case of guilty conscience, inability of materialistic individuals to understand an idealist's viewpoints. It is this love for the people, for the creative living nation, that reechoed in the ranks of the young Ukraine, out of which arose an army to sacrifice its life on the altar of freedom.

Franko's message to young Ukraine, the message of future, for which the past generations of youth have fought and, when unable to carry on, passed their hammers to new generations of "Kameniari," is well expressed in his prologue to "Moses":

But time will come, once obstacles are hurtled,
When you will shine among the greatest nations;
Will shake the Cauca's*) while with Beskid**) [girdled.

Black Sea will echo with your liberation
And you'll behold, once being your own master,
A home of joy and fields of consolation.

Next to Shevchenko with his beautifully flowing and melodious poetry, which influenced Franko from the moment he first read the Kobzar, the Ukrainian people see in Franko the outstanding figure in the Ukrainian literature. As the Moses who came to the borders of the Promised Land and died at the threshold of a resurrected nation, Franko's death is commemorated by the Ukrainians throughout the world in the month of May, the time when every nationally conscious Ukrainian seeks to get a breath of encouragement from the memory of The Kameniar who, with his life, paved the way to the inevitable Ukrainian "government of the people, by the people, and for the people."

*) Cauca's — Caucasus Mountains.

**) Beskid — a range of the Carpathian Mountains.

PRESS REPORTS ON UKRAINE AND UKRAINIANS.

UKRAINIAN TRIBUTE TO GEORGE WASHINGTON'S BICENTENNIAL.

PITTSBURGH, PA.

UKRAINIAN FOLK SINGERS HAILED.

2 Children Steal Show as Washington Is Paid Tribute.

By Ralph Lewando

Press Music Critic.

Diverting entertainment was provided by Alexander Koshetz and his Ukrainian Chorus, and Vasile Avramenko's Ukrainian Folk Ballet, last night in Carnegie Music Hall.

Appearing under the auspices of the Ukrainian Bicentennial Committee in "Tribute to Washington," these two well-known organizations offered a program of folk songs and dances.

Alexander Koshetz, renowned both as a leader and arranger of folk songs, gave a commanding display of his ability in skillfully directing the 31 men and women singers that comprise as perfect a vocal ensembe as one could ever hope to hear in music of this type.

Garbed in native costumes and singing from memory, the chorus projected each and every morceau with rare co-ordination, flexibility and artistry that were astonishing in effect. Tonal balance, ensemble unity, variety of expression and ingratiating timbre were outstanding qualities that afforded unalloyed delight.

Avramenko and his terpsichoreans, attired also in the colorful Ukrainian dress, won rounds of applause with their lively dances, performed to the accompaniment of folk orchestra, embracing violins, clarinet, bass, piano and tambourine.

John Zelechovski, 6, of Boston, and Agatha Ivanciw, 6 of Perth Amboy, N. J., ran off with the dancing honors. Likewise dressed in the costumes of their forefathers, these children — in solo and duo dancing — revealed the innate gift of true genius. Their naturalness and assurance in difficult figures avoked a demonstration.

(The Pittsburgh Press, May 21, 1932).

—o—

UKRAINIAN CHORUS AND BALLET.

Carnegie Music Hall.

After Pittsburgh believed that it had had enough music for the season, along comes Alexander Koshetz and his Ukrainian Chorus, with Vasile Avramenko and his ballet. Carnegie Music Hall last night was filled with enthusiasts, from crying babes to grandmothers, and the Ukrainians had a glorious welcome.

The singers and dancers earned this applause, not alone for their patriotic reverence to the memory of George Washington (the festival was given in his honor), but for their art. Koshetz and his singers are already known here, for they were among the first of the Russian chorus to introduce their sturdy tone and virile rhythms parallel the same qualities among the dancers, and the two directors must be complimented for perpetuating this music.

The program was made of songs and dances of the people, and these are the truest musicians. There is suggestion in very tone and gesture, suggestion of the joy of life and freedom, suggestion of the love of nature and the worship of good.

The accompanying folk orchestra of six players made music as one hears in old world villages. Another half hour of their playing and we all should have been on the stage participating in the festival. Two children, who were not named, were unusually gifted dancers, and Avramenko, their teacher, did a solo dance that might have been the envy of Pavlova's partner's. It was one of the refreshing concerts of the year.

(The Pittsburgh Sun-Telegraph, May 21, 1932).

Ідеальний робітник.

Бос: Бачиш, я можу мого писаря лишити ввесь день в офісі самого і знаю, що він робить кожної хвилини.

— Щож такого?

— Нічого.

ЯК МИ ПОМАГАЄМО РІДНОМУ КРАЄВИ.

МІННЕАПОЛІС, МІНН.

На визвольну боротьбу.

Дня 15. січня 1932 померла в шпитали Юлія Ґрубрин, дружина відомого нам усім громадянина Миколи Ґрубрина. Похорон відбувся 18-го січня в українській церкві св. Архистратиха Михаїла в Міннеаполіс, Мінн. На похороні був великий здвиг народа, що битком виповнив простору церкву св. Михаїла, щоб вислухати сумне похоронне богослужения.

Особливо звернуло увагу всіх присутних сумне похоронне слово о. К. Кирстюка. Він своїм зворушливим словом викликав правдивий жаль і щирі сльози у всіх присутних. О. К. Кирстюк сказав, що покійна Юлія була зовсім подібна як його мама, і дійсно він по синовськи її попрощав і зворушив всіх так, що довго будуть памятати цей величавий похорон.

По скіченню похоронних обрядів і відвезенню тлінних останків на вічний спочинок зійшлося кількох громадян до домівки, де покійна перебувала. Там присутні зложили на боевий фонд пожертву. Збіркою занялась нижче підписана, а зложили слідуючі:

М. Ґрубрин (муж покійної), Олена Ґрубрин (донька небіжки), Михайло і Мирослав Ґрубрин (сини небіжки), Я. Ґрубрин, Текля Садова, І. Якимів, І. Коцюба і П. Андрущак по $1; І. Климчук (брат покійної), Анна Пасічник, О. Вонс, М. Денис, Марія Худяк, О. Кузик і П. Приймак по 50 центів. — Разом зібрано $12.50, які переслано до Рідного Краю через Обеднання.

Текля Садова.

ПОДЯКИ.

Я нижче підписана членица складаю сердечну подяку головним урядникам і таксамо відділовим за уділення мені запомоги у моїй хоробі $50.

Марія Михайлишин.

Я нижче підписаний член від. 103 У. Н. Союза складаю сердечну подяку головним урядникам а таксамо відділовим урядникам за уділення мені запомоги $50.

Василь Кайван.

Наймичка погнівалася зі своїм нареченим. Уже другий тиждень.

— То дивне, — каже господиня — що відколи ти, Ганю, погнівалася зі своїм нареченим, кіт уже нічого не краде з комори.

PRESS REPORTS ON UKRAINE AND UKRAINIANS.

THOSE GOOD OLD ATROCITIES.

Japan's alibi of an "offensive defensive" at Shanghai is blandly accepted by the League. Geneva refuses to hear the protest of the Ukrainians against bloody persecution in Poland. But the report of atrocities in Liberia stirs action.

The atrocities are quite vague and of a kind that hove probably occurred in the Dark Continent for generations. But Liberia is a little country. It can be scolded safely. And, strangely enough, the United States has asked the League to act.

Present plans call for an "international manager" to control what is supposedly a sovereign republic. The budget will be supervised in a way that is reminiscent of Central America. Perhps the fact that an American finance corporation and an American rubber company have huge interests in the little republic accounts for the sudden interest in its morals.

(Philadelphia Record, Monday, May 23, 1932).

— Чи міг би я дістати у вас весняне пальто?

— На міру?

— Ні, на борг.

ДРІБНІ ОГОЛОШЕННЯ

ТАРЗАН І НЕВІДОМА ІМПЕРІЯ.

(45).

45 Rex Maxon

Після крівавого дня настипала веспокійна ніч. Вязні сиділи, очікуючи відомостей, що сталося на арені цирку. Але цілу ніч три ланцюхи на стіні лишалися без вязнів. Хто вернеться сюди знову, а хто ні? Ось питання, яке ввесь час турбувало вязнів. Вони з нетерплячкою чекали повороту Тарзана, памятаючи його обіцянку в якийсь спосіб визволити всіх. Правда, така обіцянка здавалася дуже відважною фантазією, але Тарзанови всі вірили.

—o—

Тарзан якось міг всіх притягнути до себе, тому йому вірили й сподівалися від нього визволення. Великою радістю було для всіх, коли до підземелля знову вернулися Тарзан та Преклярус. Прикували їх обох до стіни, але всі раділи, що Тарзан з ними. Тарзан умовлявся з Преклярусом про пляни, як дістати ключ від ланцюхів, який таємно в себе переховував Преклярус. Щоб дістати ключ, треба було Преклярусови вирватися на волю, але як це зробити?

Обговорення їх заговірницького пляну було перерване появою в келії Фастуса, сина імператора. Фастус увійшов у супроводі двох слуг, що несли в руках смолоскипи. Фастус підійшов близько до Преклеруса й з саркастичною усмішкою й глумом у голосі звернувся до Преклеруса: „Я прийшов сюди, щоб запросити тебе, як мого гарного приятеля й дорогого друга, на моє весілля. Я знаю, що тобі буде приємно довідатися, що я женюся з прекрасною Ділектою".

—o—

Преклярус нічого не відповів і дивився на Фастуса з призирством і зневагою. Цього не міг знести син імператора, а тому скоро його охопив шал гніву й жадоба показати свою перевагу над Преклярусом, гордим патрицієм. Фастус підскочив до Преклеруса й з розмахом ударив його в лице. Та тут сталося для Фастуса щось страшне. Він не розрахував і заблизько підскочив до Тарзана. Той схопив Фастуса за ногу так, що переляканий син імператора вовком завив з болю.